

PRAVO I DIGITALNE TEHNOLOGIJE
Priredio: Dr Marko Carić, redovni profesor

LAW AND DIGITAL TECHNOLOGY
Edited by: Marko Carić, PhD, Full Professor

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu
Pravni fakultet u Novom Sadu
University Business Academy Novi Sad
Faculty of Law in Novi Sad

Novi Sad 2019.

Zbornik referata sa XVI Međunarodnog naučnog skupa
„Pravnički dani - Prof. dr Slavko Carić”
26. – 28. septembar 2019. godine u Novom Sadu,
u organizaciji Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu
Pravni fakultet u Novom Sadu

Izdavač:

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu,
Pravni fakultet u Novom Sadu
Geri Karolja br. 1, telefon: 021 400 – 499
Web: www.pravni-fakultet.info

Recenzenti:

Dr Marko Carić, redovni profesor Emeritus dr Milorad Bejatović Akademik dr Vesna Vučković, redovni profesor	Dr Darko Golić, vanredni profesor Dr Predrag Mirković, vanredni profesor
Dr Mirjana Knežević, redovni profesor Dr Vladimir Medović, vanredni profesor	Dr Mirko Smoljić, vanredni profesor Dr Marijana Mladenov, docent Dr Jelena Stojšić-Dabetić, docent Dr Joko Dragojlović, docent
Dr Vladimir Kozar, vanredni profesor	

Za izdavača:

Dr Marko Carić, redovni profesor

Urednik:

Dr Marko Carić, redovni profesor

Štampa:

Štamparija FELJTON, Novi Sad

Tiraž: 80

ISBN
978-86-6019-103-0

Programski odbor:

- Dr MARKO CARIĆ, redovni profesor | Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu, Pravni fakultet u Novom Sadu, Dekan | Republika Srbija
Emeritus dr MILORAD BEJATOVIĆ | Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu, Pravni fakultet u Novom Sadu | Republika Srbija
- Dr MIRKO KULIĆ, redovni profesor | Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu, Pravni fakultet u Novom Sadu, Rektor | Republika Srbija
- Akademik dr MIODRAG N. SIMOVIĆ, redovni profesor | Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine | Bosna i Hercegovina
- Dr DUŠANKA ĐURĐEV, redovni profesor | Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu, Pravni fakultet u Novom Sadu | Republika Srbija
- Dr MILENKO KREĆA, redovni profesor u penziji | Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu | Republika Srbija
- Dr RODOLJUB ETINSKI, redovni profesor u penziji | Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Urednik Sekcije za međunarodno pravo Kopaoničke škole prirodnog prava | Republika Srbija
- Akademik dr RADOVAN VUKADINOVIĆ, redovni profesor | Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci | Bosna i Hercegovina
- Dr MIRJANA KNEŽEVIĆ, redovni profesor | Univerzitet u Kragujevcu, Ekonomski fakultet | Republika Srbija
- Akademik dr VESNA VUČKOVIĆ, redovni profesor | Univerzitet "Adriatik" – Bar, Sudija Vrhovnog suda Crne Gore | Republika Crna Gora
- Dr MILE MATIJEVIĆ, redovni profesor | Univerzitet za poslovne studije, Fakultet pravnih nauka, Dekan | Bosna i Hercegovina
- Dr MIRKO SMOLJIĆ, vanredni profesor | Sveučilište Sjever, Varaždin | Republika Hrvatska
- Dr SLAVOMIR RUDENKO | Pravni fakultet, Panevropski univerzitet u Bratislavi | Republika Slovačka
- Dr IVAN BULATOVIĆ, profesor strukovnih studija | Beogradska poslovna škola – Visoka škola strukovnih studija, Nacionalni savet za visoko obrazovanje | Republika Srbija
- Mr KAMENKO KOZARSKI | Predsednik Prekršajnog suda u Novom Sadu | Republika Srbija
- MIROSLAV ALIMPIĆ | v.f. predsednika Višeg suda u Šapcu, Sudija Apelacionog suda u Novom Sadu | Republika Srbija
- Dr ILIJA ZINDOVIĆ | Sudija Apelacionog suda u Kragujevcu | Republika Srbija

Organizacioni odbor:

Dr MARKO CARIĆ, redovni profesor - Predsednik Organizacionog odbora
Emeritus dr MILORAD BEJATOVIĆ
Dr ŽELJKO BJELAJAC, redovni profesor
Dr VLADIMIR MEDOVIĆ, vanredni profesor
Dr VLADIMIR KOZAR, vanredni profesor
Dr DARKO GOLIĆ, vanredni profesor
Dr PREDRAG MIRKOVIĆ, vanredni profesor
Dr MARIJANA MLADENOV, docent
Dr JELENA STOJŠIĆ- DABETIĆ, docent
Dr JOKO DRAGOJLOVIĆ, docent

Sekretar:

Dr MAJA SUBOTIN, docent

Dr Marko Stanković, docent

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu,
Pravni fakultet u Novom Sadu
e-mail: marko.stankovic@pravni-fakultet.info

Dr Nenad Avramović, redovni profesor

Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu,
Pravni fakultet u Novom Sadu
e-mail: avramovic.n@pravni-fakultet.info

TUŽBA RADI NAKNADE NEMATERIJALNE ŠTETE NANETE PUTEM DRUŠTVENIH MREŽA

Apstrakt:

Sa razvojem novih internet tehnologija, razvija se i građansko-pravna zaštita. Ona se može zahtevati od suda, kada dođe do povrede građanskih prava putem društvenih mreža. Društvene mreže, kao što su facebook, instagram, twitter i ostale, donose dobrobit u pogledu socijalizacije, olakšane audio i vizuelne komunikacije među ljudima u različitim gradovima, državama i kontinentima. Ali, pored pozitivnih efekata, zloupotrebom društvenih mreža, mogu se naneti štete kako određenom, tako i neodređenom broju ljudi. Ta šteta se ogleda u nanetom duševnom bolu zbog povrede časti i ugleda ili izazvanom strahu, putem izjava koje su objavljene preko društvenih mreža. Zaštita subjektivnih građanskih prava uobičajeno se ostvaruje sudskim putem, pa će autori u radu analizirati tužbu radi naknade nematerijalne štete nanete putem društvenih mreža. Rad treba da pruži odgovor na pitanje: da li su društvene mreže zvanični mediji za pružanje informacija ili nisu, pa shodno tome koji će sud biti nadležan da postupa u ovakvim postupcima?

Ključne reči: digitalne tehnologije, fejsbuk, instagram, parnični postupak, nadležnost sudova

UVODNA RAZMATRANJA

Početak III milenijuma došlo je do naglog razvoja digitalnih tehnologija, koja se razvijaju izuzetno velikom brzinom. Uporedo sa razvojem hardverskog dela računara, koji je neuporediv sa računarima devedesetih godina, razvija se

i softverski deo računara, koji korisnicima nudi sve prijatnije i sve pristupačnije korišćenje računara. U pogledu interneta, razvile su se brzine protoka informacija koje omogućavaju korisnicima korišćenje interneta do neslućenih razmera. Taj razvoj hardvera, softvera i brzine interneta, koji omogućavaju povezivanje bilo koja dva računara bilo gde na svetu, doveo je do masovne upotrebe računara i u društvene svrhe, tj. do svrhe socijalizacije ljudi. Nikada nije bila lakša komunikacija među ljudima. Prenos govora, muzike, slika, video podataka, tekstualnih podataka je u mnogome olakšao svakodnevno obavljanje poslova i funkcionisanje ljudi. To je jedna od prednosti razvoja digitalnih tehnologija. Ali, kao što svaki razvoj ima svoje pozitivne (strane) aspekte, razvoj digitalnih tehnologija ima i negativne strane. Negativne strane su predmet ovog rada i one se manifestuju u zloupotrebi digitalnih tehnologija u pogledu nanošenja štete korisnicima istih, u objavljivanju ili iznošenju privatnih ili poslovnih informacija i njihovo stavljanje u promet, omogućavajući širem broju korisnika uvid u te podatke i time nanoseći štetu korisniku.

Društvene mreže su virtuelni načini komunikacije između neograničenog broja korisnika. Putem njih je moguće komuniciranje, slanje i primanje poruka koje u sebi mogu sadržati audio i video podatke. To bi bilo komuniciranje između tačno određenih i poznatih korisnika. Ali moguće je i komuniciranje sa neodređenim i nedefinisanim brojem korisnika tako što bi se te informacije postavile na društvenu mrežu i time omogućio direktni pristup svim tim nedefinisanim i neodređenim korisnicima koji bi imali uvid u te postavljene podatke. Na taj način bi mogla da se nanese ogromna materijalna i nematerijalna šteta korisniku. Društvene mreže kao što su *facebook*, *instagram*, *twitter*, *youtube*, *snapchat*, itd., su internet platforme koje služe za međusobnu komunikaciju korisnika. Broj korisnika koji posećuju ove mreže se broji u milionima. Zato postoji velika mogućnost od nanošenja materijalne štete ili nematerijalne štete.

Mediji su društvene institucije koje funkcionišu unutar određenih pravila, prava i politike. Zakon ih obrazlaže detaljno u čl. 29 Zakona o javnom informisanju i medijima (i daljem tekstu ZJIM). Mediji su sredstvo javnog obaveštavanja koje rečima, slikom, odnosno zvukom prenosi urednički oblikovane informacije, ideje i mišljenja i druge sadržaje namenjene javnoj distribuciji i neodređenom broju korisnika. Pod medijima se naročito podrazumevaju dnevne i periodične novine, servis novinske agencije, radio program i televizijski program i elektronska izdanja tih medija, kao i samostalna elektronska izdanja (uređivački oblikovane internet stranice ili internet portali) a koji su registrovani u Registru medija. Oni služe za distribuiranje i dostavljanje informativnog sadržaja do krajnjeg korisnika. Ali mediji moraju biti u skladu sa zakonom, prijavljeni, sa obavezanim licencama, sa poznatom izdavačkom i uređivačkom strukturom. Društvene mreže to nemaju. Društvene mreže nisu mediji prema shvatanju ZJIM¹ u Republici Srbiji. U čl. 30 stav 2 ZJIM je normirano šta nisu mediji. „Mediji u smislu ovog zakona nisu: platforme, poput internet foruma, društvenih mreža i drugih platformi koje omogućavaju slobodnu razmenu informacija, ideja i mišljenja njenih članova, niti bilo koja druga samostalna elektronska publikacija, poput blogova, veb prezentacija, i sličnih elektronskih prezentacija, osim ako nisu registrovane u Registru medija, u skladu sa ovim zakonom.“ U daljem radu će biti detaljno obrazloženo koji

1 Zakon o javnom informisanju i medijima, Sl.glasnik RS, br. 83/2014, 58/2015 i 12/2016-autentično tumačenje, čl. 30 st. 2 .

su sudovi nadležni za postupanje u postupcima putem naknade štete nanete putem društvenih mreža i kakav je stav Vrhovnog kasacionog suda Srbije po tom pitanju.

O NEMATERIJALNOJ ŠTETI

Pravo na čast i ugled predstavlja skup vrednosti koje pripadaju nekoj ličnosti i sastoji se od dva dela: od ljudskog dostojanstva koje se priznaje svim ljudima (čast) i od lične vrednosti koju čovek stiče svojim poastupanjem u nekoj sredini (ugled).² Materijalna šteta nastaje kada „putem iznošenja ili prenošenja neistinitih navoda o prošlosti, o znanju, o sposobnosti drugog lica, ili o čemu drugome, a zna ili bi morao znati da su neistiniti i time mu prouzrokuje materijalnu štetu dužan je naknaditi je“³ dok se nanošenje nematerijalne štete ogleda u duševnom bolu zbog povrede slobode, života, tela, intimne sfere, časti i ugleda, poštovanja ličnosti i drugih neimovinskih dobara koje čoveku pravni poredak garantuje. „Pod nematerijalnom ili neimovinskom štetom podrazumeva se povreda određenog prava ličnosti koje je kao nematerijalno, neimovinsko dobro priznato oštećenom od strane pravnog poretka i zaštićeno građanskopravnom odgovornosću za slučaj njegove povrede i njome uzrokovane štete. Naknada nematerijalne štete bi se sastojala u pravnoj obavezi popravljavanja one štete koju oštećeni pretrpi zbog povrede nekog prava ličnosti, koje mu je, kao njegovo nematerijalno moralno dobro, zagarantovano od strane pravnog poretka i za čiju povredu objektivno pravo predviđa građanskopravnu odgovornost i dužnost popravljavanja po za to odgovornoj osobi.“⁴

Lice koje je oštećeno takvom radnjom štetnika, ima pravo i na novčanu i na nenovčanu naknadu. „Ko je drugome povredio čast ili je iznosio ili prenosio o drugome neistinite tvrdnje, dužan je da naknadi ne samo moralnu već i materijalnu štetu koja je nastala iz takve radnje.“⁵ U pogledu novčane naknade koja bi se u sudskoj presudi pravilno odmerila, oštećeni ima pravo i na nenovčanu naknadu koja bi se ogledala u javnom objavljivanju osuđujuće krivične presude kojom je štetnik oglašen krivim i kažnjen za krivično delo povrede prava ličnosti ili javnim objavljivanjem građanske presude kojom je štetnik shodno čl.200. ZOO osuđen da naknadi nematerijalnu štetu u novcu⁶. „Ali objavljivanje presude nekada može biti neoportuno i naneti oštećenom više štete nego koristi, kao kada bi ovo značilo iznošenje u javnost delikatnih podataka iz njenog intimnog života. Otuda bi bilo ispravnije da se objavljivanje vrši ne po službenoj dužnosti već po zahtevu oštećenog.“⁷ Nematerijalna satisfakcija se

2 Petrović, M.,Z.,(1996), Naknada nematerijalne štete zbog povrede prava ličnosti, Beograd, Vojna knjiga, str. 59 .

3 Perović,S., (1995), Komentar Zakona o obligacionim odnosima, knjiga prva, Beograd, Savremena administracija, čl. 198. str. 464 .

4 Vizner, B., (1978), Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, Zagreb, Riječka Tiskara, str. 907.

5 Salma, J.,(2009), Obligaciono pravo, šesto izdanje, Novi Sad, Pravni Fakultet Univeziteta u Novom Sadu, str. 612 .

6 Perović, nav.delo, str. 467 .

7 Stanković, O., (1972), Novčana naknada neimovinske štete, četvrto dopunjeno i prošireno izdanje, Beograd, Savremena administracija, str. 53 .

ogleda upravo u demantovanju objavljenih informacija ili povlačenju izjave kojom je povreda učinjena. U osnovi, traži se povraćaj oduzete lične slobode, uspostavljanje onog stanja koje je pre lišenja slobode postojalo.⁸

Ali kako doći do takve presude? Oštećeni može pokrenuti krivični postupak putem optužnog akta kojim definiše nanetu uvredu kao krivično delo koje je inkriminisano u čl. 170 važećeg Krivičnog zakonika Republike Srbije. Analizirajući ovo krivično delo, nalazimo da se uvredom smatraju izjave ili ponašanja kojima se omalovažava ili ponižava drugo lice i to je osnovno delo koje se pojavljuje kod povrede časti i ugleda. Izjava je sadržana u nekoj izjavi, usmenoj ili pisanoj, ali se može izvršiti i kada učinilac dela umesto reči koristi crteže, slike, pokrete, tonove da bi na taj način izložio uvredi to lice. U ovom delu nije važno da li su ti navodi istiniti, tj. da li odgovaraju činjeničnom stanju već se delo ogleda u omalovažavanju ili potcenjivanju tog lica. Sud će meritorno odlučiti i doneti presudu u ovakvom slučaju. Ako bi presuda bila osuđujuća, nakon pravnosnažnosti ona se može javno objaviti i time delimično izvršiti satisfakcija prema oštećenom licu kome je naneta uvreda. Ako bi oštećeni želeo i materijalnu naknadu, a ista nije rešena u krivičnom postupku, radi ostvarenja imovinskopravnog zahteva može pokrenuti novi postupak. Taj postupak je građanskopravne prirode, i ta nakanda se ostvaruje u parničnom postupku. Osuđujuća pravnosnažna krivična presuda obavezuje parnični sud. Time bi se i materijalno zadovoljio oštećeni.

Oštećeni ima mogućnost da direktno pokrene parnični postupak radi zaštite povređenih i ugroženih subjektivnih građanskih prava, povređenih prava ličnosti, tako što će podneti tužbu radi naknade štete nadležnom sudu. Tužbom, zavisno od visine tražene naknade, zasnovaće se nadležnost višeg ili osnovnog suda. Ali koji će sud biti stvarno nadležan da postupa u ovakvim slučajevima? Postoje sporenja oko toga da li su ili nisu društvene mreže mediji i da li se prema njima treba ophoditi kao prema medijima, pa shodno tome i kom sudu podneti tužbu? Za nanetu nematerijalnu štetu putem medija isključivo je mesno nadležan Viši sud u Beogradu, dok su za sve ostale vidove nadležni viši ili osnovni sudovi u Republici Srbiji.

NADLEŽNOST SUDA ZA NAKNADU NEMATERIJALNE ŠTETE NANETE PREKO DRUŠTVENIH MREŽA I NANETE PREKO MEDIJA

U Zakonu o uređenju sudova je precizirana nadležnost osnovnih⁹ i viših¹⁰ sudova. Normirano je da su viši sudovi nadležni za postupanje u pogledu sporova

8 Više: Arandelović, D., (1924), O odgovornosti za naknadu štete, drugo izdanje, Beograd, IK Napredak, str. 56

9 Zakon o uređenju sudova, Sl. glasnik RS, br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011-dr.zakon, 78/2011-dr.zakon, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015-dr.zakon, 13/2016, 108/2016, 113/2017,65/2018-odluka US, 87/2018 i 88/2018-odluka US, čl. 22 .

10 Zakon o uređenju sudova, Sl. glasnik RS, br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011-dr.zakon, 78/2011-dr.zakon, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015-dr.zakon, 13/2016, 108/2016, 113/2017,65/2018-odluka US, 87/2018 i 88/2018-odluka US, čl. 23 „sudi u građanskopravnim sporovima ...propuštanja objavljivanja informacije i naknade štete u vezi sa objavljivanjem informacije.

u vezi sa informacijom i sporovima kod propuštanja objavljivanja informacije i naknade štete u vezi sa objavljivanjem informacije. Međutim, država je odstupila od ove zakonske odredbe i donela *lex specialis*, Zakon o sedištima i područjima sudova i javnih tužilaštava¹¹, koji u čl.4. st.2. normira da je „Viši sud u Beogradu nadležan da u prvom stepenu odlučuje o zabrani štampe i širenja informacija u sredstvima javnog informisanja i da sudi u sporovima o objavljivanju ispravke informacije i odgovora na informaciju...propuštanje objavljivanja informacije i naknadi štete u vezi sa objavljivanjem informacije za teritoriju Republike Srbije.“ U pogledu naknade nematerijalne štete koja je naneta putem medija nadležan je Viši sud u Beogradu kao isključivo mesno nadležan sud zbog ujedinjavanja sudske prakse u medijskom pravu. Ovde je država napravila izuzetak i koncentrisala nadležnost suda radi što efikasnijeg presuđenja i ujedinjavanja odluka na celokupnoj teritoriji Republike Srbije .

Za naknadu štete nanete putem društvenih mreža nadležni su sudovi opšte nadležnosti, osnovni i viši sudovi u Republici Srbiji. Nadležnost sudova u ovakvim postupcima se zasniva prema opštem pravilima odredaba parničnog postupka o opštoj mesnoj nadležnosti, pa je tako stvarno nadležan sud prema mestu prebivališta odnosno sedišta tuženog.

STAV VRHOVNOG KASACIONOG SUDA SRBIJE PO PITANJU NADLEŽNOSTI

Dosta konfuzije u pogledu nadležnosti suda za podnošenje tužbe za naknadu nematerijalne štete nanete putem medija pravio je ZJIM. U ovom zakonu je jasno definisano da su nadležni da odlučuju u ovim sporovima viši sudovi u Republici Srbiji. Da bi se stalo na put dvoumljenju zatražen je stav Vrhovnog kasacionog suda Srbije (u daljem tekstu VKSS), od strane Višeg suda u Beogradu povodom jednog konkretnog slučaja iz Višeg suda u Požarevcu. Po pitanju sukoba nadležnosti VKSS je zauzeo sledeći stav: „U sporovima radi naknade nematerijalne štete zbog povrede časti i ugleda učinjene preko tzv.“ društvenih mreža“ Viši sud u Beogradu nije isključivo mesno nadležan za presuđenje.“¹² On se ovde vodi članom 30 st. 2 ZJIM gde je navedeno da društvene mreže nisu mediji pa je shodno tome nadležnost suda prema mestu prebivališta odnosno sedišta tuženog. U ovoj odluci o rešavanju sukoba nadležnosti koju je izazvao Viši sud u Beogradu radi naknade nematerijalne štete zbog povrede ugleda u kojoj je tužena na svom internet *facebook* profilu napisala „pozdrav velikom mom smrdljivom kolegi AA...“ Tužilac u ovom postupku je dobio pravnosnažnu osuđujuću krivičnu presudu Osnovnog suda u Požarevcu, pa je pokrenuo parnicu u kojoj mu je doneta presuda gde mu je delimično usvojen tužbeni zahtev. U drugostepenom postupku pred Višim

11 Zakon o sedištima i područjima sudova i javnih tužilaštava, Sl. glasnik RS, br. 101/2013, čl. 4 st. 2 .

12 Više o sentenci VKSS na: <https://www.vk.sud.rs/sr-lat-gradansko-procesno-pravo----parnicni-postupak> (pristupili dana 04.07.2019.) .

sudom u Požarevcu prvostepena presuda je ukinuta zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka iz čl. 374 st. 2 tačka 4, da je o tužbenom zahtevu odlučio stvarno nenadležni sud. Viši sud u Požarevcu smatra da je nadležan za presuđenje u ovoj pravnoj stvari samo Viši sud u Beogradu, jer je tužena na svom internet profilu – *facebook*, na dostupan i nezaštićen način napisala i objavila inkriminisane reči te se u konkretnom slučaju radi o sporu za naknadu štete u vezi sa objavljivanjem informacije.

Kod sporova za naknadu nematerijalne štete koji nastaju putem medija, VKSS je zauzeo drugačiji stav. U rešenju koje je doneo Vrhovni kasacioni sud Republike Srbije, R1 269/2015 od 09.04.2015. godine, da je mesno nadležan Viši sud u Beogradu za postupanje u sporu radi naknade nematerijalne štete u vezi sa objavljivanjem informacije, a po zahtevu za rešavanje sukoba nadležnosti između Višeg suda u Novom Sadu i Višeg suda u Beogradu.¹³ U ovoj odluci, VKSS se poziva na član 4 st. 2 Zakona o sedištim i područjima sudova i javnih tužilaštava koji prave izuzetak u pogledu sporova koji se mogu voditi pred Višim sudom u Beogradu kao isključivo mesno nadležnim za celu teritoriju Republike Srbije.

Sudska nadležnost u parnici za naknadu nematerijalne štete učinjene posredstvom društvenih mreža, kao što je tekst uvredljivog i klevetničkog sadržaja, objavljen na društvenoj mreži ne predstavlja informaciju, jer društvena mreža nije medij, već se radi o obliku svakodnevne komunikacije, pa je za suđenje u parnici za naknadu nematerijalne štete, po pravilima o opštoj mesnoj nadležnosti, stvarno nadležan osnovni sud. (Rešenje Vrhovnog kasacionog suda, R1 627/2016 od 21122016.)¹⁴

POSTUPAK PO TUŽBI RADI NAKNADE NEMATERIJALNE ŠTETE NANETE PREKO DRUŠTVENIH MREŽA I PREKO MEDIJA

Tužba radi naknade nematerijalne štete nanete preko društvenih mreža se podnosi sudovima opšte nadležnosti, osnovnim i višim sudovima u Republici Srbiji. Tužba je parnična radnja stranaka kojom pokreću parnični postupak radi zaštite povređenih i ugroženih subjektivnih prava, a konkretno u ovom slučaju parnični postupak radi naknade materijalne i nematerijalne štete nanete putem društvenih mreža. Tužba kao parnična radnja je definisana u Zakonu o parničnom postupku¹⁵, u čl. 192. Kao obavezni elementi tužbe koje ona mora da sadrži su određeni zahtev u pogledu glavne stvari i sporednih traženja, činjenice na kojima tužilac zasniva zahtev, dokaze kojima se utvrđuju ove činjenice, vrednost predmeta spora kao i drugi podaci koje mora imati svaki podnesak.

13 Odluka VKSS R1 269/2015 od 09.04.2015. godine.

14 Redaktor Stanković, G., (2018), Zbirka sentenci iz građanskog prava i građanskog procesnog prava, knjiga 1, Beograd, Službeni glasnik, str. 450 .

15 Zakon o parničnom postupku Republike Srbije, Sl. glasnik RS, br.72/2011, 49/2013-odluka US, 74/2013-odluka US, 55/2014 i 87/2018, čl. 192. i čl. 98 .

U ostalom delu definisanja tužbe, Zakon o parničnom postupku upućuje na čl. 98 ovog zakona da tužba mora da sadrži sve kao i svaki podnesak, da bude razumljiva, da sadrži sve ono da bi se po njoj moglo postupati. Sam tok postupka po tužbi za naknadu nematerijalne štete nanete putem društvenih mreža se odvija po pravilima opšteg parničnog postupka. Nakon prijema tužbe, postupajući sud će prethodno ispitati tužbu, poslati tuženom na odgovor i zakazati pripremno ročište. Ako je vrednost predmeta spora u granicama za spor male vrednosti, sud će tužbu dostaviti tuženom sa pozivom na ročište, pod pretnjom donošenja presude na osnovu izostanka ako tuženi ne dođe na zakazano ročište. Nakon izvođenja dokaza i utvrđivanja činjeničnog stanja, prvostepeni sud će doneti presudu. U zakonom određenom roku, nezadovoljna stranka ima mogućnost izjavljivanja redovnog pravnog leka na donetu presudu.

Postupak po tužbi radi naknade nematerijalne štete nanete preko medija se podnosi Višem sudu u Beogradu. Ovde se koriste odredbe ZJIM kojima je regulisan tok postupka. Ima više parničnih postupaka koji se mogu pokrenuti pred Višim sudom u Beogradu u zavisno od tužbenih zahteva.

Tužba za objavljivanje odgovora – Lice na koje se odnosi informacija, koja može da povredi njegovo pravo ili interes, može od odgovornog urednika zahtevati da bez naknade objavi odgovor u kome tvrdi da je informacija neistinita, nepotpuna ili netačno podneta. Ako odgovorni urednik ne objavi odgovor, a za to ne postoji neki od razloga za neobjavljivanje odgovora određen ZJIM, kao i ako odgovor ne objavi na propisan način, protiv odgovornog lica se može podneti tužba za objavljivanje odgovora. U parnici radi objavljivanja odgovora raspravlja se samo o činjenicama, određenim zakonom, od kojih zavisi obaveza odgovornog urednika da objavi odgovor.¹⁶ Kada se tužbenim zahtevom traži objavljivanje odgovora na informaciju, sud je dužan da ispita samo na ispunjenost zakonskih uslova za podobnost objavljivanja odgovora na informaciju. Sagledavanje sveobuhvatnih prilika na koje posredno ukazuju informacije za čije se objavljivanje traži odgovor nisu predmet ovih postupaka. (Presuda Apelacionog suda u Beogradu, GŽ-194/11 od 27.01.2011.)¹⁷ Od tuženog se ne traži podnošenje odgovora na tužbu jer je postupak hitan i ne zakazuje se pripremno ročište. Ročište se održava u roku od 8 dana od kada je sud primio tužbu. Može se tražiti povraćaj u pređašnje stanje u roku od jednog dana od dana prestanka izuzetnih okolnosti, a u roku od pet dana od dana propuštanja procesne radnje. Rok za žalbu protiv presude iznosi 8 dana. Žalba se dostavlja drugostepenom sudu u roku od 2 dana od dana prijema žalbe. Drugostepeni sud odlučuje u roku od pet dana od dana prijema žalbe sa spisima. Revizija u ovom postupku nije dozvoljena.

Tužba radi objavljivanja ispravke informacije – Lice čije su pravo ili interes povređeni neistinitom, nepotpunom ili netačno prenetom informacijom može tužbom zahtevati da sud odgovornom uredniku naredi da, bez naknade, objavi ispravku te informacije kao neistinite, nepotpune ili netačno prenete. U parnici se raspravlja radi objavljivanja ispravke o neistinitosti, nepotpunosti ili netačnosti

16 ZJIM, čl. 83 .

17 Redaktor Stanković, G., nav.delo, str.446 .

prenete informacije kao i o tome da li je informacijom povređeno pravo ili interes tužioca.¹⁸ Tužba se podnosi u roku od 90 dana od dana objavljivanja informacije.

Tužba zbog neobjavljivanja odgovora – Odgovorni urednik je dužan da odgovor objavi bez odlaganja, a najkasnije u drugom narednom broju dnevnih novina, odnosno u narednoj emisiji. Ako odgovorni urednik ne objavi odgovor, tužba zbog neobjavljivanja odgovora podnosi se u roku od 30 dana od dana isteka roka za objavljivanje.¹⁹

Sadržina tužbenih zahteva je normirana u čl. 101 ZJIM. To su: 1) utvrđivanje da je objavljivanjem informacije, odnosno zapisa povređeno pravo, odnosno interes, 2) propuštanje objavljivanja, kao i zabrana ponovnog objavljivanja informacije, odnosno zapisa, 3) predaja zapisa, uklanjanje ili uništenje objavljenog zapisa (brisanje video zapisa, brisanje audio zapisa, uništenje negativa, odstranjenje iz publikacija i slično). Aktivno legitimisano je lice koje je lično povređeno objavljivanjem informacije. Pasivno je legitimisan odgovorni urednik medija u kome je informacija objavljena.

Pravo na naknadu štete – Lice na koje se odnosi informacija čije je objavljivanje u skladu sa ZJIM zabranjeno, a koje zbog njenog objavljivanja trpi štetu ima pravo na naknadu materijalne i nematerijalne štete u skladu sa opštim propisima i odredbama ZJIM, nezavisno od drugih sredstava pravne zaštite koja tom licu stoje na raspolaganju. Pravo na naknadu ima i lice kojem nije objavljen odgovor, ispravka ili druga informacija čije je objavljivanje naloženo odlukom nadležnog suda, a koje zbog neobjavljivanja trpi štetu.²⁰

Postupci u ovim ovde navedenim parnicama su hitni. Ne zakazuje se pripremno ročište. U svim parnicama osim parnice po tužbi za objavljivanje odgovora, sud dostavlja tužbu na odgovor u roku od 8 dana od dana dostavljanja tužbe. Prvo ročište se održava u roku od 15 dana od dana prijema odgovora na tužbu. Nema mirovanja postupka. Presuda se donosi i javno objavljuje odmah po zaključenju glavne rasprave, Overeni prepis presude se dostavlja strankama u roku od tri dana od dana donošenja presude. Protiv presude se može izjaviti žalba u roku od osam dana od dana dostavljanja prepisa presude. Blagovremenu, dozvoljenu žalbu prvostepeni sud dostavlja drugostepenom sudu u roku od pet dana. Drugostepeni sud odlučuje o žalbi u roku od osam dana od dana prijema žalbe sa spisima. Revizija je dozvoljena protiv drugostepene presude ako je tužbeni zahtev odbijen, u roku od 15 dana.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Na osnovu iznetih opservacija dolazimo do zaključka da naknada nematerijalne štete koja je naneta putem društvenih mreža spada u nadležnost osnovnih i viših sudova

18 ZJIM, čl. 84 .

19 ZJIM, čl. 87-88 .

20 ZJIM, čl. 112 .

u Republici Srbiji. Vrhovni kasacioni sud Srbije je zauzeo stav koji je ispravan i jasno definisao da društvene mreže nisu mediji, te se ne može zasnovati isključiva stvarna mesna nadležnost Višeg suda u Beogradu, koji jeste isključivo mesno nadležan ali samo u pogledu naknade nematerijalne štete nanete putem medija. Ovakav način regulisanja nadležnosti sudova u pogledu naknade nematerijalne štete je jasan pokazatelj rešenosti države da zauzme jedinstven stav po pitanju odluka koje se mogu doneti u postupcima za naknadu štete nanete putem medija u delu usaglašavanja i ujednačavanja sudske prakse. U pogledu naknade nematerijalne štete nanete putem društvenih mreža, mesno nadležni sudovi su redovni sudovi opšte nadležnosti prema sedištu odnosno prebivalištu tuženog u Republici Srbiji.

Marko Stanković, PhD, Assistant Professor
*University Business Academy in Novi Sad,
Faculty of Law in Novi Sad*

Nenad Avramović, PhD, Full Professor
*University Business Academy in Novi Sad,
Faculty of Law in Novi Sad*

LAWSUIT FOR THE COMPESATION OF INTANGIBLE DAMAGES CAUSED BY SOCIAL NETWORKS

Abstract:

With the development of new internet technologies, civil protection is being developed. It can be requested from a court when a civil rights violation occurs through social networks. Social networks, such as facebook, instagram, twitter and others, bring benefits in terms of socialization, facilitated audio and visual communication among people in different cities, countries and continents. But, in addition to the positive effects, abuse of social networks, damage can be inflicted on both a specific and an unspecified number of people. This damage is reflected in the inflicted mental pain due to a violation of honor and reputation or caused by fear, through statements posted through social networks. The protection of subjective civil rights is usually exercised through a court, so the authors will analyze the lawsuit in order to compensate for non-pecuniary damages inflicted through social networks. Are social networks official media to provide information or are not they according to which court will be competent to act in such proceedings?

Keywords: *digital technology, facebook, instagram, litigation procedure, jurisdiction of courts*

L I T E R A T U R A :

1. Arandžević, D., (1924), O odgovornosti za naknadu štete, drugo izdanje, Beograd, IK Napredak.
2. Perović, S., (1995), Komentar Zakona o obligacionim odnosima, knjiga prva, Beograd, Savremena administracija.
3. Petrović, M.Z., (1996), Naknada nematerijalne štete zbog povrede prava ličnosti, Beograd, Vojna knjiga.
4. Redaktor Stanković, G., (2018), Zbirka sentenci iz građanskog prava i građanskog procesnog prava, knjiga 1, Beograd, Službeni glasnik.
5. Salma, J., (2009), Obligaciono pravo, šesto izdanje, Novi Sad, Pravni Fakultet Univerziteta u Novom Sadu.
6. Sentenca VKSS na: <https://www.vk.sud.rs/sr-lat-građansko-procesno-pravo---parnični-postupak> (pristupili dana 04.07.2019.).
7. Stanković, O., (1972), Novčana naknada neimovinske štete, četvrto dopunjeno i prošireno izdanje, Beograd, Savremena administracija.
8. Vizner, B., (1978), Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, Zagreb, Riječka Tiskara.
9. Zakon o javnom informisanju i medijima, Sl.glasnik RS, br. 83/2014, 58/2015 i 12/2016-autentično tumačenje.
10. Zakon o parničnom postupku Republike Srbije, Sl. glasnik RS, br.72/2011, 49/2013-odluka US, 74/2013-odluka US, 55/2014 i 87/2018.
11. Zakon o sedištim i područjima sudova i javnih tužilaštava, Sl. glasnik RS, br. 101/2013.
12. Zakon o uređenju sudova, Sl. glasnik RS, br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011-dr.zakon, 78/2011-dr.zakon, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015-dr.zakon, 13/2016, 108/2016, 113/2017,65/2018-odluka US, 87/2018 i 88/2018-odluka US.
13. Odluka VKS, R1 269/2015 od 09.04.2015. godine.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

007.5:34(082)

**НАУЧНИ скуп Правнички дани проф. др Славко Царић (16 ;
2019 ; Нови Сад)**

Pravo i digitalne tehnologije : [zbornik referata sa XVI
Međunarodnog naučnog skupa "Pravnički dani prof. dr Slavko
Carić", 26-28. septembra 2019. godine u Novom Sadu] = Law and
digital technology : [proceedings of the 16th International Scientific
Conference "Legal Days Prof. Slavko Carić Ph.D.", September 26-28,
2019 in Novi Sad] / priredio, edited by Marko Carić. - Novi Sad :
Univerzitet Privredna akademija : Pravni fakultet, 2019 (Novi Sad :
Feljton). - 386 str. ; 24 cm

Tiraž 80. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija
uz svaki rad. - Rezime na engl. jeziku uz većinu radova.

ISBN 978-86-6019-103-0

a) Информације - Правна заштита - Зборници

COBISS.SR-ID 330571527